

Sadonacismus!

„Úroveň v tomto podniku jde žel do háje. Ta zvířina je tuhá a šlachovitá – stejně hrozná jako kdyby uvařili starého Žida a pak nám ho neservírovali.“ 1]

Sadonacismem míníme filmový subžánr z 60. a 70. let minulého století **2]**, jehož prvním snímkem je francouzská *Neřest a ctnost* (*Le Vice et la vertu* 1963, režie: Roger Vadim), jejíž děj se volně inspiruje přímo námětem „božského markýze“: jedná se o příhody dvou sester, z nichž jedna symbolizuje Neřest (*Vice*) a druhá Ctnost (*Vertu*), jenže jsou zasazeny do doby „nacistické okupace“, přičemž Ctnost musí od „nacistů“ snášet všechny představitelné urážky a muka, kdežto Neřest vede život plný slávy a radovánek. Režisér, mj. „objevitel“ Brigitte Bardotové, označoval své dílko za „bláznivě barokní“, tedy obrazově i jinak opulentní, avšak domácí diváci, kteří měli ona „temná léta“ 1940–1944 ještě v příliš živé paměti a kdekoho z nich zřejmě tížilo i „špatné svědomí“, ho vypískali hned při premiéře, nepomohl ani *happy end*. Organizace odbojářů pro něj prý dokonce požadovaly zákaz promítání, neboť těžce nesly lehkost, s jakou se autorská „vize“ povznesla nad oficiálně přijatý výklad nedávné historie. Uznalých kritik se tak Vadim dočkal až o dva roky později, když byl film uveden v New Yorku a San Francisku, tehdy právě dozrávajících centrech „svobodomyslnosti“ a „lásky“. Ještě dnes může být tento „lepší-odpad“ zajímavý, už účastí herců, kteří se pak stali hvězdami i československých kin: Annie Girardotové, Catherine Deneuveové a hlavně Roberta „De Peyraca“ Hosseina v roli plukovníka SS Erika Schörndorfa! Znalci pak ocení jednoho z nejnadanějších scénáristů Nové vlny, Paula Gégauffa, v roli druhého „sadistického esesáka“, jehož nakonec ubodá jedna z obětí.

Robert Hossein v roli plukovníka SS Erika Schörndorfa

Než budeme pokračovat v mapování této bizarní filmové produkce, je nutný stručný exkurz o sblížení „sadismu“ s „nacismem“, poněvadž zatímco Vadim navazoval na markýzovu vlastní tvorbu a těžil z pověsti, kterou ji víc než úřední zákazy vybudovala její bohatá literární recepce, většina pozdějších snímků je poplatná spíše freudovským teoriím. Mezi oběma jsou

ale styčné body.

Sade, resp. „sadovský fenomén“, byl v určitých kruzích znám ještě před tím, než lékař Richard von Krafft-Ebbing ve své knize *Psychopatia Sexualis* (1886) použil slovo sadismus jako pojmu pro „obávanou úchylku smilství, zrůdný a protispolečenský jev, odporující přírodě“. Markýz totiž svou tvorbou ovlivnil hned několik pozdně romantických literátů: Baudelaira, Flauberta, D'Aurevillyho aj. Autor *Květů zla* (1857) v ní – logicky – viděl „podstatu zla“: „K Sadovi je třeba se neustále vracet, jinak nelze pochopit přirozené projevy lidstva“, napsal, načež Flaubert-Bovaryová (1857) označil Sada za „ultrakatolického spisovatele“, neboť pro katolíky je přece člověk hříšník už od přirozenosti! D'Aurevilly, který se k Sadově obraznosti přihlásil v *Ďábelských novelách* (1874), svým osobním antidemokratickým, antiliberálním, radikálně katolickým postojem jen stvrdil „reakční“ odér „sadismu“. Když ale Žid Marcel Proust v *Hledání ztraceného času* (první díl „U Swanna“ vyšel ještě před první světovou válkou) nejjasněji určil původ sadismu v autoritativní katolické morálce, rodil se už „poněkud“ odlišný výklad než „utlačovaný bastard katolicismu“...

V roce 1909 Apollinaire prohlásil Sada za „nejsvobodnějšího ducha“, který kdy po Zemi chodil a o deset let později vychází Freudovo *Trestané dítě*. **3]** Záhy poté si markýzův odkaz přisvojili především surrealisté, kteří provokovali a usilovali zpochybnit všechny zbylé buržoazní „jistoty“. Právě v jejich „snové“ interpretaci se Sade stal mytickou postavou se sklony jak k fašismu („reakční“ složka), tak ke komunismu („svobodářská“ složka **4]**): Nestali se snad jeho literární hrdinové se svou autoritativní krutostí sto let před Nietzsche „nadlidmi“ jednajícími dle vlastního přesvědčení mimo konvence dobra a zla? Nekonstatovali dávno před Leninem, Trockým a dalšími revolučními „marxisty“, že masová represe je nevyhnutelná k dosažení velkých cílů? **5]**

Toto je paleta, z níž byl namíchán „neomarxistický“ obraz „sadistického fašismu“ s „lágry a pruhu“ uprostřed a v popředí. Určující tahy provedli Židé Wilhelm Reich, Erich Fromm a Theodor W. Adorno. Reich se v knížce *Funkce orgasmu* (1942) zamýšlí, co fašismus dostalo k moci např. takto: „Byla to zejména přitažlivost temných, mystických pocitů; vágních, mlhavých, ale mimořádně silných tužeb. (...) Nejprve prorazily pouze perverzní pudy.“ Fromm ještě ve 30. letech jednoduše zaměnil přívlastek „sadosochistický“ za „autoritářský“, Adorno tak mohl následně „analyzovat“ „autoritářskou osobnost“ (1950), v níž je podstatná část z toho, na čem jsou založeny nejen evropské kultury (smysl pro hierarchii, ctění řádu, pěstění síly) kvalifikována jako úchylka či „komplexy“.

S tímto poznáním „projekce“ se příště již můžeme vrátit zpět ke kinematografii... **6]**

Poznámky:

1] ...zjišťuje v pařížské restauraci Helmut Berger jako plukovník SS Ernst Ritter (sic!) ve filmu *Krycí jméno smaragd* (Code Name: Emerald 1985).

2] Termín „sadiconazista“ se objevil v Itálii na přelomu 60. a 70. let právě pro „sexploatační“ využívání „svůdného klamu“ SS.

3] Odtud vychází Foucault, sám homosexuál, při své oslavě „jiných“ (*Dohlížet a trestat*, 1975). Takto prosté to v podstatě je...

4] Neplést s libertinstvím, „libertářství“ je pojem širší, který pojímá třeba i politické projevy (anarchismu apod.)!

5] Když bude Roger Nimier 20 let po roce 1945 v jednom ze svých esejů (*Le Grand d'Espagne*) konfrontovat slova Andrého Bretona, „papeže surrealismu“, z jeho předválečných „Příkázání“ sarkasticky se skutky, přirozeně mu vyjde, že „skutečnými surrealisty a revolucionáři byli spíš nacističtí okupanti“.

6] Ještě dodáváme, že ani „francouzská škola“ nezůstávala pozadu, viz Sartrův román *Smrt v duši* (1949) a Genetův *Pohřební obřad* (1947). V prvním homosexuál Daniel, ohromen krásou Němců vjíždějících do Paříže poté, co Francií „pronikli jako nůž máslem“, mj. touží „být ženou, aby je mohl zahrnout květy“. Autor tu rozvíjí rovnici „aktivní kolaborace – pasivní pederastie“, kterou řešil už v eseji „Co je kolaborant“ (1945). „Svatého“ Geneta, notorického pederasta, vytáhl z okraje právě Sartre, aby ho začlenil do „alternativní teologie“, jež se dnes přednáší na univerzitách (gender-feminismus-„menšiny“-etc.) k „odzbrojení“ bílého muže...